

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIŠ KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2017-09-12 Nr. 4D-2016/2-1137
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą ir skundo papildymo dokumentus dėl Kauno miesto savivaldybės (toliau vadinama – Savivaldybė) administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai Pareiškėjui sumažinus socialinės pašalpos dydį.

2. Pareiškėjas skunde ir skundo papildymo dokumentuose, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[...] prašau įvertinti [Savivaldybės administracijos] Socialinio skyriaus neteisėtus veiksmus nepagrįstai man sumažinant socialinę pašalpą nuo 102 EUR iki 78,36 EUR, motyvuojant tuo, kad neva aš gaunu pajamas iš žemės ūkio veiklos. Faktiškai tokių pajamų aš ne tik negaunu, tačiau ir neturiu galimybės gauti, pavyzdžiui, nuomojant žemės ūkio paskirties žemę. Tai Socialinės paramos skyriui išdėsčiau 2016-07-05 paaiškinime ir elektroniniuose laiškuose, [...]“ (šių ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „[...] Žemės ūkio paskirties sklypas mano vardu registruotas 2016-06-10. Aš 2016-07-05 pranešimu apie sprendimą parduoti žemės ūkio paskirties žemės sklypą esu kreipęsis į Nacionalinę žemės tarnybą. [...]. Todėl aš ne tik negaunu pajamų iš žemės ūkio veiklos, bet ir neturiu galimybės tokių pajamų gauti, [...], kadangi ją parduodu. [...]“

2.3. „[...] man mėnesiui paskirtos 78,36 EUR mėnesinės socialinės pašalpos realiai išgyvenimui neužtenka, [...], už buto, nuomojamo iš Savivaldybės, nuomą per mėnesį nurodoma sumokėti 51,85 EUR. Yra ir kiti mokesčiai [...], kuriems sumokėti pritrūksta socialinės pašalpos pinigų bei iš viso nelieka pinigų nei maistui, nei drabužiams, t. y. būtiniausiems išgyvenimui dalykams. [...]“

2.4. „[...] 2016-08-10 telefonu ir 2016-08-09 elektroniniu paštu Socialinio skyriaus tarnautojos Ingridos Zelenekienės bei Rasos Gustienės prašiau nurodyti konkretų teisės aktą, kurio vadovaujantis buvo nustatyta suma pajamų, kurią neva aš gaunu iš žemės ūkio paskirties žemės. Nei elektroniniu paštu, nei telefonu minėtos tarnautojos negalėjo nurodyti šio teisės akto. Minėtos tarnautojos telefonu 2016-08-10 aiškino, kad [...] pajamų sumą neva jos paskaičiavo automatinio būdu jų turimoje specialioje kompiuterinėje programoje [...]. [...]“

2.5. „[...] būtina įsigilinti į esmę ir visumą 17 straipsnio Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo. Iš šios teisės normos visumos aiškiai matyti, kad joje yra rašoma apie „faktiškai gaunamas pinigines lėšas“, akcentuojamos būtent tokios pajamos, kurios yra gaunamos. Todėl, negalima [...] skaičiuoti pajamas, kurios realiai negalėjo būti gautos ir nebuvo gautos. [...].“

3. Pareiškėjas prašo Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti dėl skunde nurodytų aplinkybių.

4. Su skundu, be kita ko, pateikta:

4.1. **Pareiškėjo 2016-07-05 kreipimasis „Dėl pajamų paaiškinimas“, adresuotas Savivaldybės administracijai (kopija), kuriame, be kita ko, nurodyta:**

4.1.1. „Paaiškinu, kad jokių pajamų iš jokių veiklų negaunu. [...] negaunu pajamų iš [...] veiklos, [...], iš [...] užmokesčio negaunu, [...]. Iš [...] veiklos pajamų negaunu [...]. [...]“

4.1.2. „[...] man buvo paaiškinta, kad tuo atveju, jei aš turiu 1,65 ha žemės ūkio paskirties žemės, tai pagal nustatytą pajamų normą vienam hektarui žemės ūkio naudmenų skaičiuojamos pajamos mėnesiui 23 Eur 64 ct šiam konkrečiam sklypui.“

4.1.3. „Mano įsitikinimu, konkrečiu atveju man negali būti skaičiuojamos pajamos 23,64 Eur, kadangi aš neužsiimu žemės ūkio veikla, jokių žemės ūkio naudmenų neturiu, [...]“

4.1.4. „[...] Sklypą paveldėjau tik 2016-06-09 ir jį žadu parduoti, kreipiausi dėl leidimo parduoti šį sklypą į NŽT prie ŽŪM Kaišiadorių sk.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsniais, Seimo kontrolierius dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių kreipėsi į ***Savivaldybės administraciją, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministeriją*** ir į ***Lietuvos agrarinės ekonomikos institutą***.

6. **Iš Savivaldybės administracijos pateiktų paaiškinimų ir dokumentų nustatyta:**

6.1. „[...] Socialinė pašalpa skiriama vadovaujantis Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu (toliau - Įstatymas). Įstatymo 8 straipsnio I dalies 4 punkte numatyta, kad teisę į piniginę socialinę paramą turi asmenys, kurie yra įsiregistravę Lietuvos teritorinėje darbo biržoje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje. Remiantis Lietuvos darbo biržos ir Sodros duomenimis, Pareiškėjui nuo 2009-05-01 pastoviai skiriama ir mokama socialinė pašalpa kaip nedirbančiam ir registruotam darbo biržoje vienam gyvenančiam asmeniui.“

6.2. „Įstatymo 9 straipsnio I dalyje nustatyta, kad socialinės pašalpos dydis vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį. Pagal Įstatymo 17 straipsnio I dalies 8 punktą į asmens mėnesio pajamas socialinei pašalpai gauti įskaitomos pajamos iš žemės ūkio veiklos, išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro. Asmenims skirtinos socialinės pašalpos dydis perskaičiuojamas remiantis Įstatymo 21 straipsnio 9 dalimi, kurioje numatyta, kad jei piniginės paramos teikimo laikotarpiu jos dydis pasikeitė (dėl bendrai gyvenančių asmenų sudėties arba vieno gyvenančio asmens šeiminių padėties, pajamų šaltinio (bet ne jo dydžio) pasikeitimo, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui pradėjus gauti ilgalaikės socialinės globos paslaugas socialinės globos įstaigoje ir kita), paskirta piniginė socialinė parama skiriama iš naujo nuo kito mėnesio po aplinkybės pasikeitimo.“

6.3. „Pareiškėjas 2016-07-05 kreipdamasis dėl piniginės socialinės paramos nurodė, kad 2016-06-09 paveldėjo žemės ūkio paskirties žemės sklypą, kurio žemės ūkio naudmenų plotas yra 1,63 ha. Skiriant socialinę pašalpą Pareiškėjui nuo 2016-07-01 iki 2016-09-30, vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio I dalies 8 punktu, buvo įskaitytos pajamos iš žemės ūkio veiklos.“

6.4. „Įstatymo 17 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad pajamos iš žemės ūkio veiklos nustatomos pagal šios veiklos apskaitos dokumentus. Jeigu tokių dokumentų nėra, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintus žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus. Jeigu nėra galimybės nustatyti pajamų pagal šiuos normatyvus *arba žemės ūkio veikla nevykdoma*, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą *pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų*. Pagal Lietuvos Respublikos žemės ūkio Ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymą Nr. 3D-391 (2015 m. rugpjūčio 21 d. Nr. 3D-662 redakcija) „Dėl pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normų patvirtinimo“, patvirtintą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų, esant žemės našumo balui 48 ir daugiau, pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro norma yra 174 Eur per metus (23,64 Eur per mėnesį), todėl, priimant sprendimą, vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Pareiškėjui buvo įskaityta 23,64 Eur į pajamas iš žemės ūkio veiklos.“

6.5. „Įstatymo 25 straipsnio 1 punkte numatyta, kad piniginę socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai privalo išnaudoti visas teisėtas kitų pajamų gavimo galimybes. Kadangi Pareiškėjas žemės ūkio veiklos nevykdė, piniginę socialinę paramą buvo paskirta vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punktu ir Įstatymo 17 straipsnio 9 dalimi.“

6.6. „Pareiškėjas apie piniginės socialinės paramos skyrimą buvo informuotas mūsų skyriaus 2016-08-08 Nr. 3953 pranešimu „Dėl socialinės pašalpos skyrimo“, kuris 2016-08-08 Pareiškėjui buvo išsiųstas elektroniniu paštu.“

6.7. „Pareiškėjas kreipimasi „Dėl pajamų paaiškinimas“ pateikė 2016-07-05, pildydamas prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti. Prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti buvo pavesta nagrinėti Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus Piniginės socialinės paramos poskyrio vyresniajai specialistei Ingridai Zelenekienei.“

6.8. „Savivaldybės administracija, priimdama sprendimą dėl piniginės socialinės paramos skyrimo Pareiškėjui, vadovavosi tuo metu galiojančiais teisės aktais. Savivaldybės administracija į kitas institucijas (įstaigas), priimdama sprendimą dėl piniginės socialinės paramos skyrimo Pareiškėjui, nesikreipė, kadangi vadovavosi Įstatymo nuostatomis, bei UAB „A“ į sistemą „Parama“ įkeliamomis t. y. „Pajamų normos ha žemės ūkio naudmenų“ ir „Žemės ūkio veiklos normatyvai“ reikšmėmis, pagal kurias yra apskaičiuojamos pajamos iš žemės ūkio veiklos.“

6.10. „Vadovaujantis Įstatymo 20 straipsnio 6 dalimi, Savivaldybės administracija gautą prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti užregistruoja prašymo-paraiškos pateikimo dieną ir prašymą-paraišką pateikusiam asmeniui įteikia informacinį lapelį. Jeigu pateikti ne visi reikiami dokumentai, informacija apie trūkstamus dokumentus įrašoma į informacinį lapelį. Piniginei socialinei paramai gauti trūkstami dokumentai pateikiami ne vėliau kaip per mėnesį. Pareiškėjas 2016-07-05 pateikė prašymą-paraišką. Kadangi trūko turto paveldėjimo liudijimo, Pareiškėjui buvo išduotas informacinis lapelis, kuriame buvo nurodyta trūkstamą dokumentą pateikti iki 2016-08-05. Trūkstamą dokumentą Socialinės paramos skyriui Pareiškėjas pateikė 2016-08-05. [...]“

6.11. „Nagrinėjimo terminas pratęstas nebuvo, kadangi sprendimas dėl piniginės socialinės paramos buvo priimtas teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais.“

6.12. „Pareiškėjas 2016-08-10 telefonu kreipėsi į Socialinės paramos skyriaus vyresniąją specialistę Ingridą Zelenekienę ir buvo informuotas dėl žemės ūkio veiklos pajamų įskaitymo į pajamas.“

6.13. „Pareiškėjas 2016-08-09 ir 2016-08-11 elektroniniais laiškais kreipėsi į Socialinės paramos skyriaus vyresniąją specialistę Ingridą Zelenekienę, kuri elektroniniais laiškais Pareiškėjui pateikė informaciją. Pareiškėjui paaiškinta, kad piniginę socialinę paramą buvo paskirta vadovaujantis Įstatymo nuostatomis.“

6.15. „Vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punktu, pagal Pareiškėjo 2016-07-05 pateiktą prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti, 2016-08-08 Nr. 82739 sprendimu socialinė pašalpa paskirta nuo 2016-07-01 iki 2016-09-30 po 78,36 Eur per mėnesį.“

6.16. „Vadovaujantis Įstatymo 20 straipsnio 6 dalimi, Pareiškėjui pateikus trūkstantį dokumentą 2016-08-05, sprendimas dėl socialinės pašalpos buvo priimtas 2016-08-08. Pinigai į Pareiškėjo banko sąskaitą buvo pervesti 2016-08-18 pavedimu Nr. 6587. [...]“

6.17. „2016 m. lapkričio 3 d. sprendimu Pareiškėjui buvo paskirta 102 Eur socialinės pašalpos, kadangi 2016 m. rugpjūčio 17 d. žemės ūkio paskirties žemę Pareiškėjas padovanojo ir pajamos iš žemės ūkio veiklos jau nebuvo skaičiuojamos.“

6.18. „[...] 2016 m. lapkričio 3 d. [Savivaldybės administracijos] sprendimu [Nr. 98749] Pareiškėjui buvo paskirta 102 eur socialinės pašalpos, kadangi 2016 m. rugpjūčio 17 d. žemės ūkio paskirties žemę Pareiškėjas padovanojo ir pajamos iš žemės ūkio veiklos jau nebuvo skaičiuojamos.“

6.19. **Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus 2016-08-08 pranešime „Dėl socialinės pašalpos skyrimo“ Nr. 3953, adresuotame Pareiškėjui (kopija), nurodyta:**

„Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos pinigines socialines paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymu informuojame, kad pagal Jūsų 2016 m. liepos 5 d. pateiktą prašymą – paraišką piniginei socialinei paramai gauti socialinei paramai gauti socialinė pašalpa paskirta nuo 2016 m. liepos 1 d. iki 2016 m. rugsėjo 30 d. po 78,36 EUR mėnesiui. [...]“

7. **Iš Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – ir Ministerija) pateiktų paaiškinimų nustatyta:**

7.1. „[...] Piniginės socialinės paramos (socialinės pašalpos ir būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos) dydį ir teikimo sąlygas, gavėjų teises ir pareigas reglamentuoja Lietuvos Respublikos pinigines socialines paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (toliau – Įstatymas). [...] Tais atvejais, kai asmenys turi nuosavybės teise priklausančią žemės ūkio paskirties žemę, pirmiausia turėtų disponuoti ja siekiant gauti materialinės naudos (pvz., žemę išnuomoti, vykdyti žemės ūkio veiklą – ją deklaruoti ir gauti išmokas ir pan.).“

7.2. „Įvertinus tai, kad 2016 m. birželio 10 d. Pareiškėjo vardu buvo įregistruotas žemės ūkio paskirties sklypas, skiriant socialinę pašalpą pagal 2016 m. liepos 5 d. pateiktą prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti (toliau – prašymas-paraiška), vertinant gaunamas pajamas, turėjo būti įskaitomos pajamos iš žemės ūkio veiklos. [...]“

7.3. „[...] Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 1–22 punktuose nurodytos pajamų rūšys, kurios įskaitomos, skiriant pinigine socialine parama. Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad, skiriant pinigine socialine parama, įskaitomos asmens gaunamos pajamos iš žemės ūkio veiklos (išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro) ir pajamų dalis, gauta teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitą, kai šių paslaugų teikimą nustato Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymas (toliau – Žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymas), viršijanti 1 750 eurų per einamuosius kalendorinius metus. Vadovaujantis to paties straipsnio 9 dalimi, *pajamos iš žemės ūkio veiklos nustatomos pagal šios veiklos apskaitos dokumentus.* Jeigu tokių dokumentų nėra, vidutinės mėnesio pajamos *apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintus žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus.* Jeigu nėra galimybės nustatyti pajamų pagal šiuos normatyvus arba žemės ūkio veikla nevykdoma, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų.“

7.4. „[...] asmuo, kreipdamasis dėl pinigines socialines paramos skyrimo, turi užpildyti prašymą-paraišką ir jos priedus bei nurodyti pinigines socialines paramos skyrimui ir apskaičiavimui reikalingus duomenis apie save ir bendrai gyvenančius asmenis, veiklos pobūdį,

turimą turtą ir nurodyto turto vertę, gaunamas pajamas, kitą piniginei socialinei paramai gauti būtiną informaciją (Įstatymo 20 straipsnio 2 dalis). Įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad prie prašymo-paraiškos pridedamos bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens pažymos apie šio Įstatymo 17 straipsnyje nurodytas pajamas, gautas per 3 praėjusius mėnesius iki mėnesio, nuo kurio skiriama pinigine socialine parama, arba, jeigu pajamų šaltinis yra pasikeitęs arba tą mėnesį, nuo kurio skiriama pinigine socialine parama, yra gauta vienkartinė išmoka ar iš karto už du ir daugiau mėnesių išmokėtos kas mėnesį gaunamos pajamos, pajamas to mėnesio, nuo kurio skiriama pinigine socialine parama, išskyrus atvejus, kai savivaldybės administracija duomenis gauna iš valstybės ir žinybinių registrų bei valstybės informacinių sistemų. Visų prašyme-paraiškoje pateiktų duomenų teisingumą prašymą-paraišką pateikęs asmuo patvirtina savo parašu. [...].“

7.5. „Remiantis [Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 3D-335 „Dėl Žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir Pajamų normos hektarui žemės ūkio naudmenų hektaro apskaičiavimo metodikų patvirtinimo“ patvirtinta metodika (2013 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 3D-666 išdėstyta nauja redakcija) (toliau – Metodika)], žemės ūkio veiklos pajamų normatyvus ir žemės ūkio veiklos pajamų normas iš žemės ūkio naudmenų hektaro, kurie reikalingi nepasiturinčių gyventojų pajamoms iš žemės ūkio veiklos apskaičiuoti, kasmet iki liepos 1 d. apskaičiuoja Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. Apskaičiuoti normatyvai ir normos tvirtinami ir kasmet keičiami Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 3D-391 „Dėl Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normų patvirtinimo“. [...].“

7.6. „Pareiškėjo pajamos iš žemės ūkio veiklos, skiriant socialinę pašalpą, turėjo būti apskaičiuojamos vadovaujantis Įstatymo [17 straipsnio] 9 dalimi ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2015 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 3D-662 „Dėl Žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. 3D-391 „Dėl Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normų patvirtinimo“ pakeitimo (toliau – Įsakymas) patvirtintomis žemės ūkio naudmenų hektaro normomis. [...].“

7.7. „[...], vadovaujantis Įsakymu, Pareiškėjo vardu įregistruoto žemės ūkio paskirties sklypo, kurio bendras plotas 1,63 ha, žemės našumo balas yra 48 ir daugiau balų. Remiantis nustatyta norma, Pareiškėjo pajamos iš žemės ūkio veiklos per metus sudaro 283,62 Eur. Pažymėtina, kad nepasiturintiems gyventojams socialinė pašalpa skiriama tuomet, kai vidutinės šeimos pajamos *per mėnesį* vienam šeimos nariui arba vieno gyvenančio asmens pajamos per mėnesį yra mažesnės už valstybės remiamų pajamų dydį (102 Eur). Taigi, Pareiškėjo vidutinės pajamos per vieną mėnesį sudaro: 283,62 Eur : 12 mėn. = 23,64 Eur. Socialinės pašalpos dydis pagal Pareiškėjo pateiktus duomenis sudaro: 102 Eur - 23,64 Eur = 78,36 Eur. **Atsižvelgiant į tai, manytina, kad socialinės pašalpos dydis Pareiškėjui apskaičiuotas teisingai.** [...].“

8. **Iš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos pateiktų paaiškinimų nustatyta:**

8.1. „[...]. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo (toliau - Įstatymas) 17 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatyta, kad skiriant pinigine socialine parama, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos iš žemės ūkio veiklos (išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro), ir pajamų dalis, gauta teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitą, kai šių paslaugų teikimą nustato Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymas, viršijanti 1 750 eurų per einamuosius kalendorinius metus. Pagal Įstatymo 9 dalį pajamos iš žemės ūkio veiklos nustatomos pagal šios veiklos apskaitos dokumentus. Jeigu tokių dokumentų nėra, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintus žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų, pagal sąlygines išlaidas, normatyvus. Jeigu nėra galimybės nustatyti pajamų pagal šiuos normatyvus arba žemės ūkio veikla nevykdoma, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos

taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų.“

8.2. „Vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 9 dalimi, priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 28 d. nutarimas Nr. 1532 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos pinigines socialines paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą“, kurio 1.3.1 ir 1.3.2 papunkčiais Vyriausybė įgaliojo [Žemės ūkio ministeriją] patvirtinti žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus ir žemės ūkio veiklos pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų.“

8.3. „Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 3D-335 „Dėl Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir žemės ūkio veiklos pajamų normos iš žemės ūkio naudmenų hektaro apskaičiavimo metodikos ir Žemės ūkio produkcijos sąlyginių verčių nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtinta Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir žemės ūkio veiklos pajamų normos iš žemės ūkio naudmenų hektaro apskaičiavimo metodika (toliau - Metodika). Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 3D-391 „[...], atsižvelgiant į Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto pateiktus skaičiavimus, atliktus vadovaujantis Metodika, buvo patvirtinti Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvai ir Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normos.“

8.4. „Pagal Įstatymo 17 straipsnio 9 dalį, kai žemės ūkio veikla nevykdoma ir pajamos faktiškai nėra gaunamos, skaičiuojamos vidutinės galimos gauti pajamos pagal Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normas. [Žemės ūkio ministerija] pagal teisės aktus yra patvirtinusi Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normas, tačiau [Žemės ūkio ministerija] neskaiciuoja pareiškėjų socialinių išmokų dydžio ir nepriima dėl to sprendimų, todėl išsamiai dėl konkrečių atvejų turėtų paaiškinti socialines išmokas skiriantis subjektas. [...].“

8.5. „Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normos apskaičiavimo tvarka yra nustatyta Metodikoje. Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normos apskaičiavimo formulė nurodyta Metodikos 8 punkte. Metodikos 2 punkto penktojoje pastraipoje nurodyta, kad žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro norma - remiantis pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvais ir atsižvelgiant į sutartinio ūkio gamybos struktūrą, apskaičiuojamas pajamų iš vieno hektaro žemės ūkio naudmenų rodiklis. Pagal Metodikos 2 punkto ketvirtąją pastraipą pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvas - sutartinio ūkio vidutinių pajamų, išskyrus subsidijas, dotacijas ir kitas išmokas, gaunamų per metus iš tam tikrų žemės ūkio augalų hektaro, vieno ūkinio gyvūno ar bičių šeimos, atėmus metines sutartinio ūkio sąlygines išlaidas, rodiklis. Metodikos 2 punkto antrojoje pastraipoje nustatyta, kad sutartinis ūkis - pagal prašymuose-paraiškose gauti pinigine socialinę paramą nurodytus duomenis sumodeliuotas ūkis. Taigi nustatant žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normą, imamos pagal prašymuose-paraiškose gauti pinigine socialinę paramą nurodytus duomenis sumodeliuoto ūkio vidutinių pajamų, išskyrus subsidijas, dotacijas ir kitas išmokas, gaunamų per metus iš tam tikrų žemės ūkio augalų hektaro vieno ūkinio gyvūno ar bičių šeimos. [...].“

8.6. „[...] nustatant žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normą, imamos ne konkrečios pareiškėjo pajamos, o sumodeliuoto ūkio vidutinės pajamos, išskyrus subsidijas, dotacijas ir kitas išmokas, gaunamos per metus iš tam tikrų žemės ūkio augalų hektaro vieno ūkinio gyvūno ar bičių šeimos. Pagal žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normą yra apskaičiuojamos vidutinės mėnesio pajamos, kurios yra taikomos pareiškėjui, kaip nurodyta Įstatymo 17 straipsnyje 9 dalyje. Skaičiuojant pareiškėjo pajamas, imamos visos jo gaunamos ar pagal Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normas nustatytos pajamos, tačiau laikotarpis, per kurį buvo gautos pajamos, turi įtakos pašalpos dydžiui pagal Įstatymo 18 straipsnį. [...].“

8.7. „[Žemės ūkio ministerija] nuomone, teisės aktus reikia aiškinti sistemiškai. Pagal įstatymo 17 straipsnio 9 dalį, kai žemės ūkio veikla nevykdoma ir pajamos faktiškai nėra gaunamos, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos pagal nustatytą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų. Įstatymas įpareigoja taikyti pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų. [...]“

8.8. „Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje yra nustatyti reikalavimai individualiam administraciniam aktui, t. y. individualus administracinis aktas turi atitikti šią įstatymo nuostatą. [Žemės ūkio ministerijos] nuomone, Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punkto ir 9 dalies nuostatos neprieštarauja Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatomis, įstatymo 17 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad kai veikla nėra vykdoma, faktinės pajamos nėra skaičiuojamos, o vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą pajamų normą žemės ūkio naudmenų hektarui, įstatyme nustatyta pašalpų skaičiavimo tvarka, todėl ji negali prieštarauti Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 daliai. [...]“

8.9. „[Žemės ūkio ministerijos] nuomone, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. 3D-335 „Dėl Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir žemės ūkio veiklos pajamų normos iš žemės ūkio naudmenų hektaro apskaičiavimo metodikos ir Žemės ūkio produkcijos sąlyginių verčių nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymas Nr. 3D-391 „Dėl Pagal sąlygines išlaidas įvertintų žemės ūkio veiklos pajamų normatyvų ir Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normų patvirtinimo“ yra priimti įgyvendinant įstatymo nuostatas ir jas atitinka, todėl keisti minėtus įsakymus nėra tikslinga.“

9. Iš Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto pateiktų paaiškinimų nustatyta:

„[...] Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (LAEI) Žemės ūkio ministerijos pavedimu kasmet nustato žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus ir žemės ūkio produkcijos sąlygines vertes pagal metodikas, patvirtintas žemės ūkio ministro 2013-09-30 įsakymu Nr. 3D-666. Šiose metodikose išsamiai paaiškinta, kokiais kriterijais vadovaujantis apskaičiuojamos pajamų normos žemės ūkio naudmenų hektarui. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo taikymo sąlygos bei savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų vertinimas nėra LAEI kompetencijos klausimas.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

10. Lietuvos Respublikos teisės aktai:

10.1. Istatymai:

10.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

52 straipsnis – „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.“

10.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

2 straipsnio 1 dalis – „*Biurokratizmas* – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

2 straipsnio 4 dalis – „*Piktnaudžiavimas* – tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų (naudojimosi tarnybine padėtimi, keršto, pavydo, karjerizmo,

neteisetų paslaugų teikimo ir t. t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama.“

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“

10.1.3. *Vietos savivaldos įstatyme* nustatyta:

6 straipsnis – „Savarankiškosios (Konstitucijos ir įstatymų nustatytos (priskirtos) savivaldybių funkcijos: [...]; 43) socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, teikimas; [...]“

10.1.4. *Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme* nustatyta:

3 straipsnis – „Piniginė socialinė parama teikiama vadovaujantis šiais principais: [...]; 2) *prieinamumo*. Piniginė socialinė parama teikiama taip, kad būtų užtikrintas piniginės socialinės paramos prieinamumas nepasiturintiems gyventojams kuo arčiau jų gyvenamosios vietos; 3) *socialinio teisingumo ir veiksmingumo*. Piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius; [...]“

5 straipsnis – „Piniginės socialinės paramos rūšys yra šios: 1) socialinė pašalpa; [...]“

8 straipsnio 1 dalis – „Sąlygos, kurioms esant bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į piniginę socialinę paramą: [...]; 4) asmenys yra įsiregistravę Lietuvos teritorinėje darbo biržoje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje; [...]“

9 straipsnio 1 dalis – „Socialinės pašalpos dydis vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį.“

17 straipsnio 1 dalis – „Skiriant piniginę socialinę paramą, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos: [...]; 8) pajamos iš žemės ūkio veiklos (išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro) ir pajamų dalis, gauta teikiant žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitą, kai šių paslaugų teikimą nustato Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymas (toliau – Žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymas), viršijanti 1 750 eurų per einamuosius kalendorinius metus; [...]“

17 straipsnio 9 dalis – „Pajamos iš žemės ūkio veiklos nustatomos pagal šios veiklos apskaitos dokumentus. Jeigu tokių dokumentų nėra, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintus žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus. Jeigu nėra galimybės nustatyti pajamų pagal šiuos normatyvus arba žemės ūkio veikla nevykdoma, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų.“

20 straipsnio 1 dalis – „Dėl piniginės socialinės paramos bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo kreipiasi į deklaruotos gyvenamosios vietos savivaldybės administraciją arba savivaldybės, kurios teritorijoje nuomojamas būstas, administraciją, o jei bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo gyvenamosios vietos neturi, – į savivaldybės, kurios teritorijoje jie gyvena, administraciją.“

20 straipsnio 6 dalis – „Savivaldybės administracija gautą prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti užregistruoja prašymo-paraiškos pateikimo dieną ir prašymą-paraišką pateikusiam asmeniui įteikia informacinį lapelį. Jeigu pateikti ne visi reikiami dokumentai, informacija apie trūkstamus dokumentus įrašoma į informacinį lapelį. Piniginei socialinei paramai gauti trūkstami dokumentai pateikiami ne vėliau kaip per mėnesį nuo prašymo-paraiškos pateikimo dienos, išskyrus atvejus, kai pajamos piniginei socialinei paramai gauti apskaičiuojamos šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta tvarka. Kai pajamos piniginei socialinei paramai gauti apskaičiuojamos šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta tvarka, piniginei

socialinei paramai gauti trūkstanti dokumentai pateikiami ne vėliau kaip per 2 mėnesius nuo prašymo-paraiškos pateikimo dienos. Jeigu asmuo nustatytu laiku nepateikia trūkstančių dokumentų, savivaldybės administracija per 5 darbo dienas priima sprendimą neteikti piniginių socialinės paramos ir asmeniui grąžina jo pateiktus dokumentus.“

21 straipsnio 9 dalis – „Jeigu piniginių socialinės paramos teikimo laikotarpiu jos dydis pasikeitė (dėl bendrai gyvenančių asmenų sudėties arba vieno gyvenančio asmens šeiminės padėties, pajamų šaltinio (bet ne jo dydžio) pasikeitimo, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui pradėjus gauti ilgalaiškės socialinės globos paslaugas socialinės globos įstaigoje ir kita), paskirta piniginių socialinė parama skiriama iš naujo nuo kito mėnesio po aplinkybės pasikeitimo.“

25 straipsnis – „Piniginių socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai privalo: 1) išnaudoti visas teisėtas kitų pajamų gavimo galimybes (sudaryti teismo patvirtintą sutartį dėl vaiko (įvaikio) materialinio išlaikymo, kreiptis į Vaikų išlaikymo fondo administratorių, gauti teisės aktais nustatytas priklausančias išmokas ir (ar) pašalpas ir kita); [...]“

10.2. **Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir ministerijų teisės aktai:**

10.2.1. Savivaldybės tarybos 2015-01-22 sprendimu Nr. T-14 patvirtintame *Piniginių socialinės paramos Kauno miesto savivaldybės nepasiturintiems gyventojams teikimo tvarkos apraše* reglamentuojama:

27 punktas – „Jeigu piniginių socialinės paramos teikimo laikotarpiu jos dydis pasikeitė (dėl bendrai gyvenančių asmenų sudėties arba vieno gyvenančio asmens šeiminės padėties, pajamų šaltinio (bet ne jo dydžio) pasikeitimo, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui pradėjus gauti ilgalaiškės socialinės globos paslaugas socialinės globos įstaigoje ir kita), paskirta piniginių socialinė parama skiriama iš naujo nuo kito mėnesio po aplinkybės pasikeitimo.“

31 punktas – „Socialinės paramos skyriaus tam įgalioti atsakingi darbuotojai (toliau – atsakingi darbuotojai), vadovaudamiesi Įstatymu ir Aprašu, nustato vieno gyvenančio asmens ar bendrai gyvenančių asmenų teisę į piniginių socialinę paramą, nustato piniginių socialinės paramos teikimo laikotarpį ir apskaičiuoja piniginių socialinės paramos dydį. Atsakingi darbuotojai priima sprendimus skirti, nutraukti, sustabdyti, perskaičiuoti piniginių socialinę paramą ar jos neskirti.“

10.2.2. Žemės ūkio ministro 2004-07-02 įsakymu Nr. 3D-391 (2015-08-21 įsakymo Nr. 3D-662 redakcija) patvirtintose *Žemės ūkio veiklos pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normose* reglamentuojama:

„Ūkių grupės pagal žemės našumo balą: [...]; **48 ir daugiau**, Sutartinio ūkio pajamų iš žemės ūkio naudmenų hektaro normos Eur už ha per metus – **174**.“

10.2.3. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

47 punktas – „Atsakymai parengiami atsižvelgiant į prašymo turinį: [...]; 47.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – įsakymą, potvarkį ar nustatyta tvarka kitą nustatytos formos dokumentą, kuriame išreikšta institucijos valia, – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...]“

10.2.4. Vyriausybės 1998-07-17 nutarimu Nr. 892 (Vyriausybės 2010-10-13 nutarimo Nr. 1463 redakcija) patvirtintuose *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

7 punktas – „Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos tikslai yra: [...]; 7.3. formuoti socialinės paramos politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą; [...]“

8 punktas – „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekdama įgyvendinti jai nustatytus veiklos tikslus, atlieka šias funkcijas: [...]; 8.3.2. analizuoja piniginių socialinės paramos būklę, rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų projektus dėl jos tobulinimo; [...]“

*Teismų praktika***11. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika****11.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-03-30 nutarime, be kita ko, nurodyta:**

„[...] Žemės, kaip riboto išteklių, tinkamas naudojimas yra žmogaus ir visuomenės išlikimo ir raidos sąlyga, tautos gerovės pagrindas; jos, kaip gamtos išteklių, racionalaus naudojimo užtikrinimas yra viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). [...].

Žemė – ypatingas nuosavybės teisės objektas (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Žemės sklypų turėjimas nuosavybės teise gali būti viena iš esminių sąlygų verslui pradėti ir jam plėtoti, viena iš būtinų ūkinės veiklos vykdymo prielaidų. Teisiškai reguliuojant santykius, susijusius su žemės naudojimu verslui, ūkinei veiklai, būtina paaisyti žemės, kaip gamtos išteklių, prigimties ir jos, kaip nekilnojamojo turto, specifikos.

Iš Konstitucijos kyla galimybė ir būtinybė su žemės, kaip ypatingo nuosavybės teisės objekto (ir vienos iš verslo sąlygų – ūkinės veiklos vykdymo prielaidų), įsigijimu bei valdymu, taip pat su perleidimu susijusius santykius teisiškai reguliuoti taip, kad nebūtų sudaryta prielaidų pakenkti žemei kaip ypatingai Konstitucijos ginamai ir saugomai vertybei, pažeisti kitų konstitucinių vertybių. [...].

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucija nedraudžia įstatymu nustatyti ir minimalių žemės ūkio paskirties žemės sklypų dydžių, kaip antai dydžio, kuris yra reikalingas, kad fizinis asmuo galėtų registruoti ūkininko ūkį, taip pat padėti užkirsti kelią galimiems piktnaudžiavimams, kaip antai žemės ūkio paskirties žemės sklypų įsigijimui ir ūkininko ūkio (neva skirto žemės ūkio veiklai) įregistravimui vien tam, kad būtų pasinaudota atitinkamomis teisinio reguliavimo išimtimis, lengvatomis, valstybės ar kita parama, o toliau ta žemės ūkio paskirties žemė būtų naudojama ne žemės ūkio veiklai, bet kitiems tikslams.“

11.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012-02-27 nutarime, be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo aktuose, pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga [...] [...]“

11.3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013-02-07 nutarime, be kita ko, nurodyta:

„[...] Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą aiškintina atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas. Tad pagal Konstituciją įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokius socialinės paramos teikimo pagrindus ir sąlygas, socialinės paramos rūšis ir dydžius, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pagal išgales stengtis pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove, prisidėti prie visos visuomenės gerovės. [...]“

12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika**Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014-03-27 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁷⁵⁶-410/2014), be kita ko, nurodyta:**

„[...] [...] teisėjų kolegija pažymi, jog Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 25 straipsnis įtvirtina piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų pareigas. Šio straipsnio 1 punktą nustato, jog piniginę socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai

privalo išnaudoti visas teisėtas kitų pajamų gavimo galimybes [...]. [...], tai, ar asmuo, siekiantis gauti kompensaciją, šias galimybes išnaudojo, turi būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, kadangi išsamiai šių pajamų gavimo galimybės Įstatyme nėra apibrėžtos.

Pirmosios instancijos teismas ginčijamame sprendime teisingai pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju vertinamas ne konkrečių pajamų, galimų gauti iš turto nuomos dydžio faktas, o pats faktas, kad asmuo nepateikė jokių įrodymų, kad teisės aktu nustatyta tvarka išnaudojo kitas teisėtas priemones gauti pajamų. [...].“

Tyrimo išvados

13. Atsižvelgus į šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes (pažymos 1–9 punktai), į teisinį reglamentavimą, nurodytą pažymos 10 punkte, į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktiką, nurodytą pažymos 11 punkte, ir į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, nurodytą pažymos 12 punkte, konstatuotina:

13.1. Pareiškėjas su skundu ir skundo papildymo dokumentais kreipėsi į Seimo kontrolierių dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai Pareiškėjui sumažinus socialinės pašalpos dydį.

13.2. Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Savivaldybės administraciją, Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Žemės ūkio ministeriją ir į Lietuvos agrarinės ekonomikos institutą.

14. Konstitucijos 52 straipsnyje reglamentuojama, kad ***valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.*** Seimo kontrolierius pažymi, jog valstybė remia ir teikia piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių yra nepakankamos. Teikiant piniginę socialinę paramą, siekiama, kad kiekvienam nepasiturinčiam šalies gyventojui būtų garantuojamos pajamos būtiniausiems poreikiams (maitinimuisi, aprangai, daliniam būsto išlaikymui ir pan.) tenkinti. Skundo tyrimo atveju yra aktualus Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (toliau vadinama – ir Įstatymas), kurio 3 straipsnyje įtvirtinti pagrindiniai principai, kuriais turi būti vadovaujama teikiant piniginę socialinę paramą, t. y. *prieinamumo* principas, reiškiantis, kad piniginei socialinei paramai teikiama taip, kad būtų užtikrintas piniginės socialinės paramos prieinamumas nepasiturintiems gyventojams kuo arčiau jų gyvenamosios vietos, taip pat *socialinio teisingumo ir veiksmingumo* principas, reiškiantis, jog piniginei socialinei paramai teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius, ir kt. (pažymos 10.1.4 punktas). Vadovaujantis Įstatymo 5 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis, viena iš piniginės socialinės paramos rūšių yra *socialinė pašalpa*.

Taip pat svarbu paminėti, kad, vadovaujantis Įstatymo 25 straipsnio 1 dalies 1 punktu, piniginei socialinei paramai nepasiturintiems gyventojams teikiama įvertinus jų turtą ir pajamas, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes. Šiame kontekste Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo doktrinoje yra konstatavęs, kad „Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiėkti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas“ (pažymos 11.3 punktas). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra akcentavęs, kad turi būti „vertinamas ne konkrečių pajamų, galimų gauti iš turto nuomos dydžio faktas, o pats faktas, kad asmuo nepateikė jokių įrodymų, kad teisės aktu nustatyta tvarka išnaudojo ***kitas teisėtas priemones gauti pajamų***“ (pažymos 12 punktas).

15. Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 43 punkte kaip *viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų yra įtvirtinta socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų Įstatyme, teikimas*. Remiantis Įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis teisės normomis, dėl piniginių socialinės paramos bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo kreipiasi į deklaruotos gyvenamosios vietos savivaldybės administraciją arba savivaldybės, kurios teritorijoje nuomojamas būstas, administraciją, o jei bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo gyvenamosios vietos neturi, į savivaldybės, kurios teritorijoje jie gyvena, administraciją. Vadovaujantis Piniginės socialinės paramos Kauno miesto savivaldybės nepasiturintiems gyventojams teikimo tvarkos aprašo (toliau vadinama – Aprašas) 31 punkto nuostatomis, *Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus tam įgalioti atsakingi darbuotojai*, vadovaudamiesi Įstatymu ir Aprašu, nustato vieno gyvenančio asmens ar bendrai gyvenančių asmenų teisę į piniginę socialinę paramą, nustato piniginių socialinės paramos teikimo laikotarpį ir apskaičiuoja piniginių socialinės paramos dydį, taip pat priima sprendimus skirti, nutraukti, sustabdyti, perskaičiuoti piniginę socialinę paramą ar jos neskirti.

16. Kaip reglamentuojama Įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 4 punkte, viena iš sąlygų, kuriai esant bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į piniginę socialinę paramą, yra ta, jog asmenys yra įsiregistravę Lietuvos teritorinėje darbo biržoje ar kitos valstybės valstybinėje įdarbinimo tarnyboje. Vadovaujantis to paties teisės akto 9 straipsnio 1 dalies nuostatomis, socialinės pašalpos dydis vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį. Remiantis Savivaldybės administracijos Seimo kontrolieriui pateikta informacija, Pareiškėjui nuo 2009-05-01 yra skiriama ir mokama socialinė pašalpa kaip nedirbančiam ir registruotam darbo biržoje vienam gyvenančiam asmeniui (pažymos 6.1 punktas).

Įstatymo 21 straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad jeigu piniginių socialinės paramos teikimo laikotarpiu jos dydis *pasikeitė* (dėl bendrai gyvenančių asmenų sudėties arba vieno gyvenančio asmens šeiminių padėties, pajamų šaltinio (bet ne jo dydžio) pasikeitimo, bendrai gyvenančiam asmeniui arba vienam gyvenančiam asmeniui pradėjus gauti ilgalaikės socialinės globos paslaugas socialinės globos įstaigoje ir kita), paskirta piniginių socialinė parama skiriama iš naujo nuo kito mėnesio po aplinkybės pasikeitimo. Savo turiniu panaši nuostata įtvirtinta ir Aprašo 27 punkte (pažymos 8.2.1 punktas).

17. Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas **2016-07-05** kreipėsi į Savivaldybės administraciją dėl piniginių socialinės paramos ir nurodė, kad 2016-06-09 paveldėjo žemės ūkio paskirties žemės sklypą, kurio žemės ūkio naudmenų plotas yra 1,63 ha (pažymos 6.3 punktas).

Vadovaujantis Įstatymo 20 straipsnio 6 dalyje įtvirtintomis teisės normomis, savivaldybės administracija gautą prašymą-paraišką piniginei socialinei paramai gauti užregistruoja prašymo-paraiškos pateikimo dieną ir prašymą-paraišką pateikusiam asmeniui įteikia informacinį lapelį. Jeigu pateikti ne visi reikiami dokumentai, informacija apie trūkstamus dokumentus įrašoma į informacinį lapelį. Piniginei socialinei paramai gauti trūkstami dokumentai pateikiami ne vėliau kaip per mėnesį nuo prašymo-paraiškos pateikimo dienos, išskyrus atvejus, kai pajamos piniginei socialinei paramai gauti apskaičiuojamos Įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta tvarka. Savivaldybės administracija, atsižvelgdama į tai, kad kartu su Pareiškėjo 2016-07-05 pateiktu prašymu trūko turto paveldėjimo liudijimo, Pareiškėjui išdavė informacinį lapelį, kuriame buvo nurodyta trūkstamą dokumentą pateikti iki 2016-08-05. Remiantis tyrimo metu surinkta informacija, trūkstamą dokumentą Socialinės paramos skyriui Pareiškėjas pateikė 2016-08-05 (pažymos 6.10 punktas).

18. Kaip reglamentuojama Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 8 punkte, skiriant pinigine socialinę paramą, įskaitomos visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos iš žemės ūkio veiklos (išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro) (pažymos 10.1.4 punktas). Seimo kontrolierius taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad pagal Įstatymo 17 straipsnio 9 dalies nuostatas, pajamos iš žemės ūkio veiklos yra nustatomos pagal šios veiklos apskaitos dokumentus, o jeigu tokių dokumentų nėra, vidutinės mėnesio pajamos apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintus žemės ūkio veiklos pajamų, įvertintų pagal sąlygines išlaidas, normatyvus. Pažymėtina, kad jeigu nėra galimybės nustatyti pajamų pagal šiuos normatyvus arba žemės ūkio veikla nevykdoma, pagal šiuo metu galiojančias teisės normas, vidutinės mėnesio pajamos turi būti apskaičiuojamos taikant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą pajamų normą hektarui žemės ūkio naudmenų.

Remiantis tyrimu metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjas žemės ūkio veiklos nevykdė, Pareiškėjo pajamos iš žemės ūkio veiklos, skiriant socialinę pašalpą, buvo apskaičiuojamos vadovaujantis aktualiomis Įstatymo 17 straipsnio 9 dalies nuostatomis ir žemės ūkio ministro 2015-08-21 įsakymu Nr. 3D-662 „Dėl Žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. 3D-391 įsakymu patvirtintomis žemės ūkio naudmenų hektaro normomis (pažymos 8.2.2 punktas). Vadovaujantis minėtu žemės ūkio ministro įsakymu, Pareiškėjo vardu įregistruoto žemės ūkio paskirties sklypo, kurio bendras plotas 1,63 ha, žemės našumo balas yra 48 ir daugiau balų. Kaip tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje nurodė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Pareiškėjo pajamos iš žemės ūkio veiklos per metus sudarė 283,62 Eur, o vidutinės pajamos per vieną mėnesį - 23,64 Eur. Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį, kad nepasiturintiems gyventojams socialinė pašalpa skiriama tuo atveju, kai vidutinės šeimos pajamos per mėnesį vienam šeimos nariui arba vieno gyvenančio asmens pajamos per mėnesį yra mažesnės už valstybės remiamų pajamų dydį, t. y. 102 Eur. Kaip minėta aukščiau, vadovaujantis Įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis nuostatomis, socialinės pašalpos dydis vienam gyvenančiam asmeniui, turinčiam teisę ją gauti, sudaro 100 procentų skirtumo tarp valstybės remiamų pajamų vienam gyvenančiam asmeniui ir vidutinių vieno gyvenančio asmens pajamų per mėnesį. Atsižvelgiant į tai bei į Pareiškėjo Savivaldybės administracijai pateiktus duomenis, jam buvo apskaičiuotas ir paskirtas **78,36** Eur socialinės pašalpos dydis (*102 Eur – 23,64 Eur = 78.36 Eur*) (pažymos 7.7. punktas).

Tyrimo metu nustatyta, kad Savivaldybės administracija 2016-08-08 priėmė sprendimą „Dėl socialinės pašalpos skyrimo“ Nr. 3953, kuriuo pagal Pareiškėjo 2016-07-05 pateiktą prašymą piniginei socialinei paramai gauti Pareiškėjui buvo skirta **78,36** Eur dydžio socialinė pašalpa laikotarpiu nuo 2016-07-01 iki 2016-09-30 (pažymos 6.17 punktas).

Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių 47.3 punkte nurodyta, jog į prašymą priimti administracinį sprendimą – įsakymą, potvarkį ar nustatyta tvarka kitą nustatytos formos dokumentą, kuriame išreikšta institucijos valia, yra atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys. Apie tai, kad 2016-08-08 Pareiškėjui buvo skirta 78,36 Eur dydžio socialinė pašalpa, Savivaldybės administracija informavo Pareiškėją 2016-08-08 elektroniniu paštu (pažymos 6.6 punktas). Pinigai į Pareiškėjo banko sąskaitą buvo pervesti 2016-08-18 pavedimu Nr. 6587 (pažymos 6.16 punktas).

Remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, Savivaldybės administracijos 2016-11-03 sprendimu Nr. 98749 Pareiškėjui buvo paskirta 102 eur dydžio socialinė pašalpa, kadangi 2016-08-17 žemės ūkio paskirties žemę Pareiškėjas padovanojo ir pajamos iš žemės ūkio veiklos jau nebuvo skaičiuojamos (pažymos 6.18 punktas).

19. Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra akcentavęs, kad „*Žemė – ypatingas nuosavybės teisės objektas*“, kad „*Žemės sklypų turėjimas nuosavybės teise gali būti viena iš esminių sąlygų verslui pradėti ir jam plėtoti, viena iš*

būtinų ūkinės veiklos vykdymo prielaidų“, ir kad „[...] *Konstitucija nedraudžia įstatymu nustatyti ir minimalių žemės ūkio paskirties žemės sklypų dydžių, [...], taip pat padėti užkirsti kelią galimiems piktnaudžiavimams, kaip antai žemės ūkio paskirties žemės sklypų įsigijimui ir ūkininko ūkio (neva skirto žemės ūkio veiklai) įregistravimui vien tam, kad būtų pasinaudota atitinkamomis teisinio reguliavimo išimtimis, lengvatomis, valstybės ar kita parama, o toliau ta žemės ūkio paskirties žemė būtų naudojama ne žemės ūkio veiklai, bet kitiems tikslams“* (pažymos 11.1 punktas). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje taip pat pažymėjo, kad tais atvejais, kai asmenys turi nuosavybės teise priklausančią žemės ūkio paskirties žemę, pirmiausia turėtų būti ja disponuojama, siekiant gauti materialinės naudos (pažymos 7.1 punktas), ir kad, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuomone, socialinės pašalpos dydis Pareiškėjui buvo apskaičiuotas teisingai (pažymos 7.7 punktas). Tai atitinka pagrindinius pinigines socialinės paramos teikimo principus ir Įstatymo 25 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintą nuostatą, jog pinigine socialine parama nepasiturintiems gyventojams yra teikiama, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes.

20. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Savivaldybės administracija, gavusi Pareiškėjo 2016-07-05 prašymą dėl pinigines socialinės paramos skyrimo bei įvertinusi visą surinktą informaciją, Pareiškėjui perskaičiavo (sumažino) socialinės pašalpos dydį iki 78.36 Eur vadovaudamasi aktualiomis teisės aktų nuostatomis ir Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmuose biurokratizmo ir piktnaudžiavimo požymiai (pažymos 10.1.2 punktas), nagrinėjant Pareiškėjo 2016-07-05 prašymą piniginei socialinei paramai gauti bei priimant administracinį sprendimą, neįžvelgtini, todėl Pareiškėjo skundas yra atmestinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

Pareiškėjo X skundą dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), X sumažinus socialinės pašalpos dydį, atmesti.

Seimo kontrolierius

Raimondas Šukys